Ч. 293 (14.190). Львів, субота 2. листопада 1935.

Pocztowa opłata opłacona ryczałtem

Рік LVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Редакція і адміністрація: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 504.060. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 28-41. „ Друкарні: 29-26. — В справі оголошень звертатися до адміністрації. — Ціна одного примірника 20 сот.

1-Листопадовий День у Львові.

Львів, 1. XI. 1935.

Щорічним звичаєм у пятницю, 1-го листопада в 1/2 10 год. рано відбулася в катедральному соборі св. Юра архиєрейська Служба Божа, яку правив Пресв. епископ Никита Будка в асисті [illegible] капітули. Проповідь виголосив о. прал. Л. Кусицький, співав міш. катедральний хор під проводом п. І. Охримовича.

У церкві панував зразковий лад. На фотелі перед Царськими Воротами засів колишній голова 1-го уряду ЗУНР, д-р Кость Левицький, у стеллі праворуч колишні члени уряду, на кріслах поруч — члени Української Парляментарної Репрезентації з її головою пос. В. Мудрим на чолі, — у протилежній сталі й на відповідно розміщених кріслах представники (здебільша голови) всіх найповажніших наших центральних культурних і господарських установ, товариств та організацій. Обіч окремі місця були для колишніх членів визвольницьких армій. Для кожного згори були призначені місця, впорядчики тримали зразковий порядок. Як щорічно, і цього року велику церкву вщерть виповнили маси народу з усіх верств.

Панував піднеслий святочний настрій.

•

Після богослуження у св. Юрі, в 1/2 1 год. вполудне відбулися в домівці УНДО при вул. Підваля 7. дуже численні *святочні сходини членів УНДО.* Сходини відкрив голова пос. *В. Мудрий* короткою промовою, після якої пос. *В. Целевич* у короткому рефераті підкреслив вагу листопадового зриву, як переломової події в житті українського народу. Віддачею пошани повстанням з місць поляглим Борцям і всім потерпівшим у визвольницькій боротьбі та відспіванням національного гимну, сходини закінчились.

•

В четвер 31-го жовтня, в 1/2 8 год. вечора, в домівці „Української Бесіди" відбулися святочні *сходини членів „Молодої Громади"* і запрошених гостей. Збори відкрив кількома словами привіту урядуючий голова Т-ва *Роман Купчинський.* Реферат виголосив *д-р Володимир Старосольський.* У красномовній, а проте приступній формі референт перевів паралелю поміж нашим станом заперед 1918-го року і ствердив величавий зріст внутрішньої сили народу, поглиблення свідомости та культурницьких цінностей, як найтривкішої підвалини національного розвитку. Тон реферату був бадьорий, оптимістичний.

Хор „Сурма" відспівав низку вояцьких пісень. Національний гимн закінчив сходини, після яких члени „Молодої Громади" перевели вечір на товариській гутірці у власній домівці при вул. Костюшка.

ПАПА РАДИВ МУСОЛІНІЄВІ ПРИПИНИТИ ВІЙНУ.

Льондонські часописи повідомляють у звязку з розмовою папського нунція в Парижі з прем. Лявалем, що тому кілька днів папа мав щиру розмову з Мусолінієм. Звернув Мусолінієві увагу, що конче треба припинити війну в Африці та висловив думку, що мир із поміркованими умовинами був би можливий. Ця інтервенція папи, на думку льондонських кол, спричинила, що Мусоліні став розглядати можливости заключення миру на поміркованих умовах.

ГОСТРА ПРОМОВА МУСОЛІНІЯ ПРОТИ ЛІГИ НАЦІЙ.

У четвер 31. жовтня ц. р. у Римі відкрили новий будинок університету, будову якого почали перед трьома роками. Після промови ректора і міністра освіти говорив Мусоліні. Підкреслив, що народини нового італійського університету тісно вяжуться з історичним моментом боротьби італійського народу за цивілізацію у східній Африці. Мусоліні підкреслив, що Рим відкриває новий осередок освіти саме тоді, коли в Женеві коаліція егоїстів і плютократів надаремне силкується кидати колоди під ноги молодій Італії. Напір господарської облоги Італії повинен викликати румянець встиду на лиці кожної цивілізованої людини. Цьому експериментові протиставить Італія невзрушний опір, незломну волю і найбільшу погорду. Промову Мусолінія нагородили присутні невмовкаючими оплесками.

Сенат радить над повновластями.

Вчора в полудне відбулося засідання сенату, щоби вибрати спеціяльну комісію, яка розглянула би проект закону про повновласти. На засідання прийшли члени уряду з прем. Косцялковським. Після полагодження формальних справ 4-ох сенаторів склало приречення, а сен. Марушевський, іменований познанським воєводою, зрікся мандату.

Опісля на внесок маршала сенату Пристора сенат устійнив, що спеціяльна комісія складатиметься з 15 сенаторів. Марш. Пристор запропонував на членів комісії 15 сенаторів між ними сен. *В. Децикевича.* При голосуванні, серед якого сен. В. Децикевич перейшов величезною більшістю голосів, — перепав сен. Януш Радзівіл, у користь сенаторки Флешерової. Цей яскравий доказ браку популярности і симпатії чільного провідника польської консервативної аристократії викликав справжню сензацію.

Після того відбулося засідання спеціяльної комісії, на якому вибрали головою комісії сен. д-ра Е. Бобровського, заступником сен. В. Децикевича, секретарем сен. Холевінського, референтом проекту закону про повновласти сен. Еверта. Найближче засідання комісії відбудеться у понеділок в год. 3-ій пополудні

НОВЕ НАПРУЖЕННЯ ВЗАЄМИН МІЖ ІТАЛІЄЮ І В. БРИТАНІЄЮ.

ЛЬОНДОН, 1. 11. ПАТ. Дипльоматичний кореспондент пише таке у справі відкликання британських воєнних кораблів зі Середземного Моря: Якщо будуть устійнені практичні подробиці англійсько-французької співпраці на Середземнім Морі, тоді може В. Британія відкличе частину своєї фльоти. Покищо познаки вказують, що напруження на Середземнім Морі знову зростає. Італія виявляє подενервування з того приводу, що В. Британія відмовляється відкликати частину своєї фльоти. В Парижі зростає з цього приводу неспокій. Якби напруження зростало далі, тоді вже втретє підчас італійсько-абісинського конфлікту дійде до дуже критичного положення на Середземнім Морі. Розмови в Парижі на цю тему не довели до нічого. У Парижі йшла дискусія над питанням, чи не можна би погодити плянів Мусолінія з париськими пропозиціями. Як спільний поміст до порозуміння висували справу контролі Італії над провінцією Тігре, яку замінили би на мандатову територію. Крім того Італія пересунула би свої границі коштом Абісинії в Еритреї і Сомалі. На цю пропозицію Льондон не згодився. В. Британія не згодилась, щоби расу брати під увагу як політичний критерій в Абісинії або в іншій країні. Мусоліні не згодився би на париські пропозиції тому, що не брали під увагу найважнішого домагання Італії, а саме: справу получення кольоній Еритреї і Сомалі коштом абісинської території, над якою Італія мала би контролю.

Большевики затривожені зміною становища Франції.

Закулісова гра комуністів з французькими радикалами.

ПАРИЖ, 1. 11. ПАТ. Останні рішення фінансової комісії, у справі зміни подрібних постанов щодо дрібних рентієрів, нижчих урядовців і колишніх комбатантів, викликали велике враження в політичних колах. Вони нарушують не тільки рівновагу нового буджету, але можуть мати теж далекосяглі політичні наслідки. Преса живо обговорює ці рішення фінансової комісії. Радикальна преса гостро виступає проти рішень комісії, як суперечних з постановами останнього конгресу радикалів і тому, що відбирають дрібним урядовцям та колишнім комбатантам їхнє мінімум екзистенції. Деякі праві кола вяжуть ці тактичні ходи лівих партій супроти Ляваля з тактикою французької комуністичної партії і большевицької амбасади у Парижі. Правий „Ле Жур" запевняє, що вже від [illegible] днів большевицька амбасада у Парижі веде політичну гру за Еріотом. Французькі комуністи запевняють, що Еріо в найближчому часі [illegible]ду і тоді парлямент ратифікує французько-большевицький договір взаємної допомоги. Одночасно комуністична партія прирікла майбутньому урядові радикалів залишити свободу рухів по приході до уряду у засадничих справах, а саме у справі міжнародньої політики, яка спиралась би на тісних взаєминах з Совітами.

Велику увагу звернула стаття в комуністичнім щоденнику „Л' Юманіте", з гострим виступом проти Ляваля і тихим підважуванням договору взаємної допомоги, яку підписала Франція зі Совітами. „Л' Евр" пише, що візита большевицького амбасадора Патьомкіна на Ке д' Орсей торкалася саме справи ратифікації французьким парляментом французько-большевицького договору. Згаданий щоденник додає, що розмови французького амбасадора у Берліні Франсоа Понсета з Рібентропом в останніх днях оправдують неспокій тому, що француський уряд від якогось часу виявляє нехіть супроти СССР.

АТЕНТАТ НА КИТАЙСЬКОГО ПРЕМІЄРА В ПАРЛЯМЕНТІ.

Льондонські часописи принесли вістку з Нанкіну, що там у парляменті вбили премієра Китаю Ван-Гінь-Вея. Атентат виконано в хвилині, як фотографи уставили апарати, щоб відфотографувати президію. В цюж мить якийсь чоловік добув револьвер і став стріляти до премієра. Одна куля перейшла крізь легені, дві застрягли в лівому боці. Два інші стріли зранили члена куомінтангу Чан-Ці та управителя політичного бюра з головної кватири Чан-Кай-Шека, Каіляі Куана.

Премієра відвезли негайно до шпиталю, де перевели операцію, після якої він помер. Атентатчик зізнав, що постановив убити премієра, щоб так запротестувати проти прояпонської політики китайського уряду.

Завзяті бої на полудневім фронті.

Англійська, французька і німецька преса пише, що на полудневім фронті йдуть завзяті бої. Непотверджені вістки кажуть, що італійські війська здобули Ґорагаі. Абісинські війська намагались відбити Уаль-Уаль, де італійці побудували окопи та уставили гармати. Наступ абісинців відбили. В бою мав згинути деджяс Абе Кмель. На побоєвищі залишилось понад 3.000 вбитих і ранених абісинців, які з нечуваною відвагою і самопосвятою наступали на ворога. Райтер повідомляє, що недалеко Дольо в Огадені попав у полон один італійський старшина, який вийшов на хвилину з панцирного самоходу, щоби напитися води.

На північнім фронті італійські війська забезпечають у першу чергу свої крила і приготовляються горячково до наступу. З останніх рухів італійських військ на північнім фронті можна здогадуватися, що начальна команда задумує вирівняти фронт в одній лінії на просторі понад 500 км. від границі Судану до француського Сомалі.

Те, що найважніше.

З приводу Українського Педагогічного Зїзду.

Хто слідкував за польською пресою останніх часів, той міг зауважити, що справа освіти була найактуальнішою її темою. Від офіціозу „Газети Польск-ої" почавши та кінчаючи хочби таким бруковцем, як львівський „Експрес Вечорни" — всюди можна було бачити статті, що били на трівогу перед грозою неграмотности, що зависла над Польщею. Виключно цій загрозі присвятив свою увагу і зїзд польського учительства, що недавно відбувався у Кракові.

Думаемо, що й Український Педагогічний Зїзд, що відбуватиметься 2. і 3. листопада у Львові, повинен в якійбудь формі сказати своє велике слово в справі, що нас безперечно найбільше обходить. Чейже анальфабетизм найсильніше загрожує власне нам, українцям!

Ось як виглядало число неграмотних у 1921 році на підставі урядових даних на наших землях у відсотках:

Воев. львівське — 33,9; воев. тернопільське — 42,1; воев. станиславівське — 51,7: воев. волинське 74; воев. поліське 78,1

Порівняйте це з деякими польськими теренами і побачите ріжницю. Неграмотних в цьому ж часі було в воевідствах у відсотках: Краків — 22,3; Познань — 4,1; Помορя — 5,6

Від цього часу цілком певно ріжниця ця ще збільшилась, бо освітньо-шкільна акція не суто польських землях широко розвивалась. Були роки, коли майже вся польська дітвора ходила до школи і тільки в останніх кількох роках почало бракувати місця в школах для дітей. Тому й ударили поляки на трівогу.

А на наших землях навіть у тих роках, коли число шкільної дітвори було найменше внаслідок зменшення уродин підчас війни, — значний відсоток дітвори лишався поза школою. На Волині та Поліссі ніколи не було в школах понад 50 відсотків нашої дітвори, себто тих, що не вчились, було завсіди більше. Але і в Галичині в 1925-6 році на 100 сільських дітей шкільного віку фактично ходило до школи у відсотках у повітах: Сколе — 42,7; Турка — 37,2; Печеніжин — 33,8; Косів — 31,2; Надвірна — 30,4 і Ліско тільки 27,7.

Цей грізний стан з роками тільки прибирав на силі у звязку з тим, що і в цілій державі зростала диспропорція між потребами шкільництва та державними фондами на ці цілі. І ця диспропорція буде все збільшуватись — з роками. По міністеріяльній статистиці зросте до 1939-40 шк. року запотребування учителів у відсотках: в центральних воевідствах на 122,8; в західних — 50,1; полудневих — 111,9; а східних — 250,4. А тимчасом вже тепер по словам польської преси, у східних воевідствах половина учительських етатів не обсаджена! А вже нема що й згадувати про стан шкільних будинків, безнадійно-розпучливий.

Отже першою нашою болячкою є те, що велика частина української дітвори засуджена на неграмотність. Але й ця друга частина, що ходить до школи, наражена на ту небезпеку, що несе зі собою чужомовна та утраквістична школа.

Нема великої ріжниці між одною та другою школою щодо впливу її на психіку дитини. Ріжниця хіба лише у гостроті шкоди, а не в її характері. Тому можна обмежитись лиш до зясування того, яку шкоду приносить утраквізм. Наче іронія нашої долі — саме український ґеніяльний мислитель-лінгвіст Олександер Потебня перший науково доказав усю шкідливість двомовности в навчанні дітей. Він вказав на нерозривну звязь між думкою і словом: неможливо думати без слів. Мова — це не просто засіб висловлювати готову думку, а індивідуальний спосіб перетворювати її. Кожний нарід має свою мову, свою, такби мовити, перетворюючу машину. А торкаючись двомовности в науці дітей, Потебня вживає ось такого порівнання: „Ріжні мови — це ріжні інструменти. Який нерозумний буде той, хто, бажаючи з дитини зробити віртуоза, буде її вчити грати на пятьох інструментах рівночасно. Знана річ, що не можна без шкоди перемічати навіть одної скрипки чи віольончелі на другу. Зручність гри на інструменті вимагає привички і тому неможливо, незвичайно тяжко бути добрим скрипаком і добрим віольончелістом рівночасно". А як на життевий доказ правильности своїх теоретичних міркувань Потебня вказує на велику кількість тупоумних серед дворянських дітей, що їх вже змалку приневолювали вчитися кількох мов.

Нині погляди Потебні, що прийшов на світ сто літ тому, знайшли повне підтвердження всюди у світі, останньо на міжнародньому конґресі в Люксембурґу 1928 р. саме у справі двомовности в школі.

Коли від тих науково-педагогічних аксіом перейти до огляду стану нашого шкільництва, то жах перейме душу за долю нашого народу. На Холмщині й Поліссі маємо виключно польські народні школи, при чому на Холмщині по закону не може повстати навіть утраквістична школа. На Волині урядова статистика виказувала лише 5 українських шкіл з українською мовою навчання в 1927-8 р. Решта шкіл — це були в 1/3 утраквістичні, в 2/3 чисто польські. Від того часу безупинно йде там процес заміни утраквістичних шкіл на чисто польські. В Галичині було в 1922-23 р. 2.532 українських шкіл; на 1929-30 рік їх лишилось 749, а тепер хіба нема і 300. До речі: від 1929-30 р. Головний Статистичний Уряд перестав подавати статистику шкільництва з поділом на мову навчання. Видно, соромно стало.

Ось такі три головні наші болячки на полі нар. шкільництва і освіти. Ці болячки бажали ми піднести напередодні Українського Педагогічного Зїзду в цій надії, що він не перейде мимо них мовчки.

Греція перед рішенням.

Напередодні всенароднього плебісциту в дні 3. листопада.

Европейські телеґрафічні аґенції рознесли на днях вістку, що на Креті вибухло нове повстання в обороні республиканського устрою Греції. Правда, ті самі аґенції зараз потім подали, що revольта вже здушена і що таким чином вона не може мати якогось більшого впливу на плебісцит, що має в Греції відбутися вже 3. листопада і формально рішить про переміну дотеперішнього республиканського устрою Греції на монархістичний. Та все таки ця револьта, майже на передодні відновлення грецької монархії, дуже знаменна для характристики внутрішньо-політичних відносин у Греції і є для нас товчком поговорити про ці відносини дещо докладніше.

Вже після здущення повстання Венізельоса в березні ц. р. було кожному ясно, що розвиток внутрішньо-політичних відносин у Греції йде в напрямі відновлення монархії. Ще й до венізелівської революції т. зв. народня партія Цалдаріса, яка від виборів у 1933. р. мала у своїх руках усю керму держави, була по своїй суті монархістична, але з тактичних міркувань провід партії все таки стояв ще на республиканському ґрунті. Цалдаріс здавав собі справу з того, що грецький нарід все ще таки поділяється на два сильні і собі завзято ворожі табори: монархістичний і республиканський, та що до зміни устрою держави можна приступити тільки леґальним шляхом, а це може статися тільки тоді, коли для цього буде в народі потрібна більшість. Це була основна лінія Цалдарісової політики і тому то всі його політичні зусилля йшли на витворення такої більшости. За монархією була все т. зв. стара Греція, а нові провінції, заселені в більшости втікачами з Малої Азії, і деякі острови на чолі з Кретою були все республиканськo настроєні. Цей їх протимонархістичний настрій пояснюється ненавистю до старої династії за нещасливу війну Греції з Туреччиною, яка скінчилася перемогою Туреччини під проводом Кемаля Паші, цілковитим знищенням грецької армії та виселенням греків з Малої Азії. На боці республиканців стояв теж і Венізельос, в якому населення нової Греції бачило все свого оборонця.

Нещаслива револьта Венізельоса з березня ц. р. скріпила позицію Цалдаріса і його партії, а це головно тому, що по боці Цалдаріса станув один із найвизначніших колишніх будівничих республиканського устрою ґен. Кондиліс. Ніхто-ж інший, лиш він, як тодішній міністер війни, здушив повстання Венізельоса і тим причинився до закріплення влади Цалдаріса. Від цього моменту Цалдаріс уже зовсім явно виступив зі своєю кампанією за обнову монархії і червневі вибори в Греції відбулися вже під виразним гаслом: за монархію. Але ще й тепер, хоч вибори принесли повну перемогу Цалдарісові і його партії, Цалдаріс не дався на підмови радикального крила монархістів і не проголосив монархії. Він ясно здавав собі справу з того, що ці вибори не були вільним виявом думки всього населення, бо при загальному пригнобленні після недавньої програвої револьти опозиція не могла своєї думки виявити так, як це моглаб зробити в нормальних і спокійних умовинах внутрішньо-політичного життя. Цалдаріс рахувався з тим, що вислід таких виборів не міг би бути переконливим арґументом, головнож для закордону, для зміни державного режіму. До такої зміни могло би прийти тільки на основі загальнього плебісциту; цього домагався теж і той, хто мав би засісти на обновленім грецькім престолі — король Юрій II. Тому то Цалдаріс у згоді з Юрієм II. сформулував майбутній державний режім Греції як конституційну монархію, яку має відновити загальний плебісцит дня 3 листопаад ц. р.

Одначе останнє повстання на Креті показує, що й такий дуже обережний, тактичний шлях Цалдаріса не дає повної запоруки, що переміна державного устрою Греції прийде так, як собі цього Цалдаріс бажав. Спершу говорилося про те, що монархістичний устрій можна буде завести лиш тоді, коли за цим заявиться 75 прц. голосуючих, опісля зійшли на 65 прц., а тепер уряд постановив, що на це вистане лиш звичайна більшість. Іншими словами це доказує, що почуття певности у монархістів маліло, чим ближче до дня плебісциту. А для радикального крила монархістів це було товчком домагатися, щоб зовсім не влаштовувати плебісциту, а лиш звичайною постановою парляменту змінити державний устрій. Але обережний Цалдаріс не пішов ще й тепер на це. Одиноке, на що він погодився, було те, що парлямент заявився за монархією, привернув монархістичний закон з 1911. р., але під умовиною, що ці постанови парляменту має ратифікувати плебісцит. Після цього Цалдаріс уступив, а на його місце прийшов давній республиканець Кондиліс з республиканськими правами аж до повороту короля.

Що торкається впливу, який матиме зміна державного устрою Греції на її закордонну політику, то панує загальна думка, що скріпиться лише співпраця з Англією, особливож під теперішню пору італійсько-абісинського конфлікту. На відношення Греції до інших балканських держав, головнож до т. зв. балканського пакту, зміна державного устрою не може мати ніякого неґативного впливу, як спершу дехто думав, бож участь Греції в цьому пакті була саме ділом народньої партії монархістів проти опозиції венізелівських республиканців.

М-н.

Землетрус в Америці.

НЮ ЙОРК, 1. 11. ПАТ. У місті Гелена (стейт Монтана) великий землетрус знищив кілька будинків. 20 осіб убитих, багато ранених відвезли до шпиталю. Це вже 64-ий землетрус у цій місцевости в останніх двох тижнях. Між населенням переполох.

З польської преси.

Перед наступом японських військ на Монголію.

В останньому часі большевицько-японські взаємини на Далекому Сході загострились до того ступня, що менші військові відділи обох держав зводять формально бої зі скорострілами та уладжують рейди у прикордонні смуги противника. Японія використала загострені дипльоматичні взаємини між Злученими Державами і СССР після останнього конгресу комінтерну в Москві, далі клопоти европейських держав, головно В. Британії з італійсько-абісинським конфліктом і тому висунула домагання змінити совітсько-манджурський кордон у користь Манджу-ко. Діло в тому, що Японія не признає колишнього кордону, який царська Росія сама визначила собі з переможеним Китаєм і домагається лівого берега ріки Амур для Манджу-ко. Одначе большевики збудували в останніх роках сильні твердині саме на лівому березі р. Амур. Згода на корективу совітсько-манджурського кордону означалаб на практиці не тільки втрату прикордонної смуги з твердинями, але і те, що залишають совітський Далекий Схід із Владивостоком на ласку японців. Ясно, що Сталін не піде на такі територіяльні уступки Японії, щоб не втратити захитаного свого авторитету. Одначе Японія не хоче теж прогавити сприятливої для себе конюнктури і не думає теж ломити собі зубів на сильних совітських твердинях над рікою Амур. Тому всю свою увагу зосередила вона на зовнішній Монголії, яка є під совітською владою і де вибухають раз-у-раз повстання проти большевиків. Цій справі присвятив п. Отмар, колишній московський кореспондент „Газети Польскої" дві статті. У другій статті п. н. „Чи совіти будуть воювати за Монголію?" (Газета Польска ч. 300) п. Отмар пише, що вже в найближчих тижнях можна сподіватись вступу японських (офіційно: манджурсько-японських військ) до т. зв. „Монгольської Людової Републики". Новий етап японської офензиви — пише Отмар — найкраще ілюструє така заява представника японського міністерства війни: Хопимось практичних ходів, якщо зовнішна Монголія загрозить під впливом Совітів Манджу-ко або північному Китаєві, яких ми рішились боронити перед усяким червоним наступом. „Наступ" на Монголію почався в дійсности ще в зимі 1932 р. після захоплення японцями північного Манджу-ко. Тоді японці прилучили до Манджу-ко монгольську провінцію Гей-Люнг-Тсіянг зі столицею у Ціцікар та провінції Чагар і Джеголь, які належали до Китаю. Негайно після захоплення цих провінцій японці почали формувати монгольські військові відділи, а в Ціцікарі відкрили монгольську старшинську школу. Ще заки японські війська захопили Харбін, відбувся в осени 1931 р. зїзд монгольських князів у новій столиці Манджу-ко Чанг-Чунгу (тепер Гсін-Кінгу), які мусіли втікати в 1923 р. перед большевиками до північного Китаю під опікунчі крила марш. Чанг-Тсо-Ліна. Відтоді утримують звязки з примусово збольшевизованою батьківщиною, де мають багато своїх прихильників. Перешколивши політично монгольських князів, Японія перейшла з початком 1935 р. до безпосереднього наступу на Монголію, бо японська розвідка потвердила в основі, що населення Монгольської Людової Републики невдоволене большевицькою владою.

Японська акція почалась від того, що Манджу-ко піддала у сумнів державну приналежність району Халхін-Суме, який клином входить між Манджу-ко і Чагар. Почались довгі переговори, які тягнуться до нині, на стації Манчулі між делегацією Манджу-ко під проводом японця Канкі і делегацією Монгольської Людової Републики. Монгольська делегація мотивує свою неуступчивість у територіяльних справах старими китайськими мапами, а манджурська делеґація покликується на найновіші мапи, які видали в Токіо і які ріжняться основно у справі кордонів між Монголією та Манджу-ко. Тому переговори стали затягатись, а в міжчасі у прикордонній смузі дійшло до „інцидентів", щоби оживити переговори. І так з весною ц. р. „загинув" на монгольській території японський старшина-топограф з москалем перекладчиком. Монгольська делегація запевняла, що обох їх видали негайно прикордонним манджурським стежам. Ці останні заявили, що не бачили „пропащих" старшин від хвилини, коли вони загинули. Тому уряд Манджу-ко висилає ультимат до „монгольського совітського уряду" з домаганням, щоби поладнав цей інцидент, негайно навязав дипльоматичні взаємини з Манджу-ко, допустив у глибину Монголії представників штабу квантунської армії (японської армії в Манджу-ко) і дав дозвіл на будову японської телеграфічної лінії між стацією Манчулі та столицею Монголії Улан-Батор. Монголія ультимат відкинула, висуваючи пропозицію, щоби оба уряди вислали до прикордонної смуги репрезентантів, які поладнували би прикордонні інциденти. На цю монгольську пропозицію з липня ц. р. японці не відповідали 4 місяці. Щойно минулого тижня голова манджурської делеґації Канкі пригадав ультимат ще неполаднаний і загрозив, що на випадок дальшого спротиву японсько-манджурські війська ввійдуть до Монголії і займуть її столицю. Заява Канкі викликала переполох та обурення у Москві. Агенція ТАСС висловила надію, що Токіо здезавує заяву Канкі.

Тимчасом представник японського міністерства закордонних справ не тільки підтвердив згадану заяву, але додав, що Японія не відступить перед загрозою війни з СССР. Одночасно висловив надію, що СССР не буде інтервеніювати у конфлікті, який обмежиться до Манджу-ко і Монголії. Захоплення Монголії японцями вдарило би не тільки по престіжу большевиків в Азії, але дало би змогу японцям опанувати дуже легко сибірську залізницю на захід від Іркутська і відтяти цілий совітський Далекий Схід.

Ось так монгольсько-манджурський конфлікт може спричинити дійсну „бурю над Азією"

Економічний огляд.

Українська хроніка

„НАРОДНІЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК". — НОВА КРЕДИТІВКА.

Останні місяці принесли нам кредитівку нового типу, бо для нашого молодого, дрібного промислу. Почин до її заснування дало Українське Технічне Т-во, чи пак зорганізований ним І. Конгрес Українських Інжинірів, що в одній з резолюцій доручив У. Техн. Т-ву покликати до життя цю — на думку конгресу — потрібну установу. Про це ми свого часу писали в „Екон. Огляді". Та це було вже давно. Підготовні організаційні праці забрали багато часу. Щойно в серпні ц. р. відбулися Збори основників, на яких означено назву кредитівки: **„Народній Промисловий Банк"** і вибрано **Надзірну Раду** у складі: д-р Ярослав Левицький, інж. Василь Рижевський, інж. Олександер Онисько, інж. Андрій Мельник, дир. Евген Борин, інж. Роман Білинський. Як довідуємось — дальша підготова діяльности банку йде вже швидкою ходою.

Нар. Пром. Банк поставив собі перш за все завдання обслуговувати дрібні промислові і торговельні підприємства та помагати при їх основуванні. Крім того хоче він присвятити пильну увагу т. зв. цілевим ощадностям, що треба розуміти як депонування в банку дрібних (1—10 зол.) квот, але постійно (кожного тижня чи місяця). Цей рід ощадности сильно поширений на Заході. Пропагує його теж Союз Українських Купців і Промисловців поміж своїми членами через філіяльні „Самопомічні Каси".

Польська хроніка.

КРИТИКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОГРАМИ УРЯДУ.

Прочитати все те, що пише преса на тему наміченої премієром Косцялковським і віцепремієром Квятковським господарської лінії, неможливо навіть найбільшому ґазетоманові і дослідникові публичних настроїв. Щоденно друкують ґазети довжезні статті, розглядаючи більше чи менше фахово „урядову програму". Тема дійсно вдячна і широка та допускає підхід індивідуальний чи пак груповий, бо заповіджена лінія уряду нарушує інтереси ріжних груп у ріжному розмірі. Варто зазначити, що тоді, коли **українська опінія** — репрезентуючи головно село — не без вдоволення приняла прихильні для хліборобства напрямні уряду, то **жидівська опінія** — репрезентуючи місто і то його господарсько-активне населення — зустріла офіціяльну орієнтацію на село з нескриваною ворожістю. Польська опозиція у своїх критичних завваґах головно підкреслює те, що уряд не видумав нічого нового для поправи господарської ситуації, а проводить дальше стару рецепту, тобто хоче механічно зрівноважити буджет звишкою податків та обнижкою платень. Заповіджені господарські реформи — це, мовляв, „музика майбутнього".

ЧИ ЙДЕМО ДО КОНЮНКТУРИ?

З Варшави та з інших великих продукційних осередків ідуть вісти про зростаюче оживлення на товаровому ринку. Причини цього є дві: поправа цін збіжа і через це попит села на промислові артикули та воєнні події у сх. Африці, які викликають запотребування закордону у деяких артикулах. Промислові і купецькі кола дивляться з деяким оптимізмом у найближче майбутнє, вважаючи, що можна рахувати на зріст конюнктури під впливом світових ринків — без штучного її накручування

ПОДАТКОВІ ЗАЛЕГЛОСТИ ХЛІБОРОБІВ ТА ЕКЗЕКУЦІЇ.

Від 15. ц. м. скарбові уряди відновили екзекуційну акцію на селі. У звязку з тим м-ство скарбу доручило урядам ліквідувати залеглости постепенно і по змозі не вести екзекуції.

Світова хроніка.

ДЕВІЗОВИЙ РИНОК І СВІТОВІ ПОДІЇ.

Ми вже вказували на те, що товаровий світовий ринок є під сильним впливом африканської війни. Цікаве, що ринок девізовий, що звичайно так чутко реагує на ріжні потягнення дипльоматії, виявляє розмірно невелику нервозність. **Англійський фунт** показався дуже відпорний, хоч була небезпека, що ось-ось В. Британія буде втягнена у воєнний танець. Послабшанню курсу фунта з політичних причин протиставились нормально-осінні і через воєнні алярми збільшені закупи англійських сирівців. Через це тревалої тенденції в долину не було. **Доляр** мав моменти сильніші, переступив навіть в Европі горішню границю золотого пункту; через це почалися транспорти золота до Америки (тоді корисніше посилати золото, ніж девізи). Але швидко прийшло послабшання курсу амер. девізи і цей курс находиться тепер у межах золотого пункту. Зате покращала **ситуація девіз золотого бльоку.** Війна Італії з Абисинією відвернула увагу від фр. франка, швайц. франка і гол. гульдена, позволила дотичним державам збільшити запаси золота і дала їм „передишку" для спокійної оцінки виглядів евентуальної девалюації.

Воєнно-політична гра мусіла з природи річи найбільше відбитись на **італійському лірі.** Але — як досі — лір на диво добре витримує, і то не тільки внутрі, але теж на світових грошевих ринках. Римський уряд час до часу проголошує дані про покупну силу і з цього довідуємося, що внутрішня вартість ліра зменшилась усього на 7—8 відсотків. На світових ринках ратують ситуацію ліра строгі девізові приписи Італії. Тому нема за кордоном великої подачі італ. девізи.

Так стоїть справа з найважнішими девізами.

ОЩАДНОСТЕВА ПРОГРАМА В ГОЛЯНДІЇ. — ДВАНАЦЯТА ЗМІНА ДИСКОНТОВОЇ СТОПИ.

Держави, які завзято обстоюють непорушність золотої вартости їхньої валюти, мусять разом із тим вести політику „стягання пояса". Всім відомі „ощадностеві декрети" Ляваля у Франції, а ще більше нова програма Косцялковського-Квятковського. Польщу випередила недавно Голяндія, яка з початку жовтня започаткувала парляментарною ухвалою (51 голосів за, 23 проти і 26 здержаних) ощадностеву програму. Уряд хоче довести буджет до рівноваги і забезпечити тревалість фльорена, девалюаційна небезпека якого надоїла вже всім, що слідкують за подіями на фінансовому ринку. Нова обнижка дисконтової стопи з 6 на 5 — до речі: дванацята зміна з черги у цьому році — вказує на те, що Голяндія починає бути певна за свою валюту

КОПАЛИНИ В СССР. — ЗРІСТ ЕКСПЛЬОАТАЦІЇ

Совітські джерела подають, що сильні досліди природних багацтв СССР і збільшення експльоатації довели до того, що їхня країна є тепер одна з перших у світовому господарстві допер одна з перших у світовому господарстві. І так щодо нафтової ропи (3 міліярди тон) — СССР стоїть на першому місці в світі, щодо вугілля (1200 міліярдів тон) — на другому місці, щодо торфу

(73 проц. цілого світ. запасу) — на першому місці. Залізної руди має СССР за останніми обчисленнями більше ніж половину світового запасу, а мангану втрое більше, ніж цілий світ. У запасах золота стоїть СССР тепер на другому місці. Подібне пересунення партиципації СССР у світових запасах — коли вірити большевицьким цифрам — торкається цілої маси ріжних копалин.

В. Н-вич

НОВИНКИ.

— **ПРИЙМАЮ ПАЦІЄНТІВ у моїм заведенні вул. Сикстуська 17 від 9—1 і від 3—6.30. В неділю і свята за попереднім зголошенням. Пацієнти мають визначену точну годину. НАСС.**

— **Футра, всілякого рода, найвибагливіші, поручає Юліян Глушівський, пл. Капітульна 3. I. п. Телефон 254-46.** 10 59—?

— **Приготовляються до реалізації грудневої амнестії.** Зачувати, що міродатні чинники на терені апеляційного суду у Львові приступили вже до виготовлення спису тих осіб, які могтимуть користати з амнестії. Речинець оголошення амнестії, на яку чекають з тугою не тільки тисячі заінтересованих вязнів, але також їх родини, приятелі і т. д., ще не відомий.

— **Перед знесенням шкільної адміністрації.** З урядових кол у Варшаві зачувати, що відновлено проект підпорядкувати шкільну адміністрацію загальній адміністраційній владі. Проект передбачує знесення самостійних шкільних кураторій, залежних безпосередно від міністерства освіти, і знесення самостійних становищ шкільних візитаторів. На їхне місце мають створити освітні виділи у воєвідських урядах та освітні реферати в повітових староствах. Функції теперішніх кураторів обняли би начальники воєвідських виділів, а функції шкільних інспекторів освітні референти у староствах. Ця реформа мала би принести в державнім освітнім буджеті ощадности на суму 5 міліонів річно. Задля ощадности мали би теж припинити реалізацію засади 7-літнього навчання.

— **Приріст населення по віроісповіданням.** Із загального числа 219.946 живих уродин у Польщі в II. кварталі ц. р. припадає на населення римо-кат. обряду 148.031 уродин, православного 27.790, греко-кат. 22.740, жидівського 15.606, евангелицького 4.621, інших віроісповідань 1.158. Одночасно число смертних випадків представляється так: римо-кат. 76.662, греко-кат. 14.137, православних 13.894, жидів 7.787, евангеликів 3.251, інших 475. Природний приріст населення римо-кат. виявився числом 13.896, греко-кат. 8.603, жидів 7.819, евангеликів 1.390, інших 683. У відношенні до загального числа мешканців найбільший приріст виказують римо-католики, а саме 13.5 на тисячку мешканців, на другому місці стоять православні 13.4, дальше жиди 10, греко-католики 9.5 і евангелики 6.3.

— **Таких є більше.** Перед львівським судом відповідав б. судовий коморник Адам Станішевський за спроневірення 3.052 зол. Розправа скінчилася засудом за занедбання службових обовязків на 8 місяців вязниці з припиненням на два роки.

— **Сніг на Гуцульщині.** В Космачі, пов. Коломия, впав у вівторок густий сніг. В долині сніг стопився, але верхи покриті далі снігом. На всьому Покутті температура сильно впала.

— **Пожежа.** В Романівці Щуровецькій пов. Радехів вибухла вечором в загороді Василя Гарнуха пожежа і знищила ціле господарство з інвентарем і збіжем. Пожежа перекинулася на сусідні будинки і знищила дальші чотири господарські загороди зі збіжем і живим та мертвим інвентарем. Загальну шкоду обчисляють на 12.680 зол.

— **Обікрали церкву.** До церкви при вул. Островського в Тернополі вломилися в ночі злодії і вкрали дивани, хідники та інші річи загальної вартости 874 зол. Поліція глядає за винуватцями.

— **Напад у суді.** Перед городським судом у Жидачеві ставув вояк 2 п. п., Ян Ганук, за тяжке побиття селянина. Коли суддя прочитав присуд, що засуджував обвинуваченого, Ганук добув нагло багнет і кинувся на обвинувача. Поліція розброїла Ганука і завела до арешту.

— **Право до смерти.** В Англії повстало товариство, що має добиватись у законодатних органів закону, щоб лікарі мали право скорочувати життя людям безнадійно недужим, коли вони цього собі бажають. Головою цього товариства є славний хірург льорд Монігем.

ДИВОГЛЯДИ.

ПАПУГА РОБИТЬ ПРИРОДНИКАМ НЕСПОДІВАНКУ.

Льондонський звіринець має папугу званy „Нельсон"; метрика її стверджує, що вона має 102 роки. Щодо віку метрика не помилилась. Помилка була більша, коли зважити, що це звіринець під доглядом фахових природознавців. Минулого тижня папуга знесла яйце. Треба було папузі змінити в метриці пол і імя. Замість імени переможця під Трафальгаром надали папузі імя „Генрієтта". Але вона звикла вже 102 роки відповідати на імя „Нельсон".

Спорт.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ПОЛЬЩІ — ПОГОНЬ 1:1 (1:0).

В переїзді до Букарешту на міждержавні змагання Польщі з Румунією репрезентація копунів Польщі затрималась учора у Львові, де розіграла змагання з дружиною Погоні (8 грачів Погоні і 3 резервових репрезентації). Змагання були дуже цікаві і скінчились ремісовим вислідом, при чому ворота для репрезентації стріляв Смочек, для Погоні Нехцьол. Видців 2.000.

ДРЕЗНО. ДРЕЗДНЕР СПОРТКЛЮБ — РУХ 4:2.

Шлеський ліговий Рух гостив учора у Дрезні, де програв з тамошнім Спортклюбом у відношенні 4:2.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Український театр „Заграва" — саля „Робітничого Дому".

Перемишль.

4. XI. „Гарно вшитий фрак".
5. XI. „Ой Морозе, Морозенку".
6. XI. „Крамарі слави".
7. XI. „Марюс".
8. XI. „Обітована Земля".
10. XI. „Верблюд вухом голки".

Великий Міський Театр.

Субота, 2. XI. год. 8. веч. Аб. 4. „Фридрих Великий".

Неділя, 3. XI. год. 12. Театр Орлятка „Олімпіяда на дворі короля Рика"; год. 3.30 Аб. 1. „Музика на вулиці", ціни найнижчі; год. 8. веч. Аб. 4. „Фридрих Великий".

Театр Ріжнородностей.

Субота. 2. XI. год. 8. веч. Аб. 3. „Шіснапятнаїтка".

Неділя, 3. XI. год. 8. веч. Аб. 3. „Шіснапятнаїтка".

Кіна.

АДРІЯ: „Найнебезпечніший бандит світа".

АПОЛЬО: „Княжна чардаша".

АТЛЯНТИК: „Любощі" на основі Арт. Шніцлера.

ВАНДА: „Ніч чудес".

ҐРАЖИНА: „Леґіон безбожних" (Воллес Бері).

КАСІНО: „Не відходи від мене" (Ел. Бергнер).

КОПЕРНИК: „Монте Хрісто".

МАРУСЕНЬКА: „Бар-Міцве", „Живи та смійся".

МІРАЖ: „Не хочу знати хто ти" (Секе Сакаль).

МУЗА: „Петрусь" (Фр. Ґаль).

ПАКС: „Весняна парада" з Францішкою Ґаль.

ПАЛЯС: „Вередлива Марієта" (Джанета Мекдональд).

ПАН: „Галька" Монюшка з Кепурою.

РАЙ: „Дві Йоасі" (Смосарська).

СВІТ: „Помста лицаря" та виступ славної телепатки Іванни Ґріґо.

СОНЦЕ: „В обороні закону", ревія „Сміх це здоровля".

СТИЛЕВЕ: „Баль у Савой" і ревія „Леґіон веселих".

ТОН: „Клеопатра" з Кл. Кольбер.

УТІХА: „Невільниця з Мандалей" та ревія.

ХИМЕРА: „Пекло" на осн. Дантого та Тижневик із Абісинії.

Закордонне радіо.

Субота, 2. листопада 1935.

Відень (506,8) 12.00, 13.10, Концерт, 15.15 Задушні пісні, 19.30 „Реквієм" Моцарта (муз., спів), 22.10 Шубертові пісні (Тавше барит.). **Прага** (470,2) 11.05 Сальон. квартет, 19.15 Міш. хор, 22.30 Танк. музика. **Париж** (16.48) 13.15 Концерт орх., 17.00 Легка музика, 21.45 Орат. музика. **Білгород** (437,3) 13.05 Нар. пісні, 20.00 Весела авдиція. **Берлін** (356,7). 19.00 Солісти, 20.10 Вес. вечір. **Кенігсвустергавзен** (1571) 16.00 Весела авдиція, 18.45 Солісти. **Кельн** (455,) 19.00 Рел. музика Вердія, 21.00 Соната г-моль Баха, 21.20 У вічного джерела — самоцвіти нім. поезії та музики. **Мінхен** (405,4) 15.15 „Пісні смерти" Ф. Шіка, 18.30 Солісти, 19.05 Словно-муз. авд., 20.10 Нар. музика. **Будапешт** (549,5) 12.00 Концерт, 17.30 Спів,музика, 20.10 Концерт оп. орх.

Неділя, 3. листопада 1935.

Відень (506,8) 11.45 Орх. концерт, 13.00 Попул. музика, 17.50 Оп. мельодії, 20.00 Комедія Нестроя, 22.30 Скрипка. **Братислава** (298,8) 18.10 Хор і циг. орхестра. 20.55 Словацькі нар. пісні. **Прага** (470,2) 7.30, 9.00 Концерт, 12.20 Легка музика, 16.00 Сальон. музика 17.30 „Мандрівка Якова" оп. Фінке, 21.10 Оп арії. **Париж** (1648) 13.15, 18.00 Легка музика, 15.15 Спів. **Білгород** (437,3) 13.14 Арії та пісні, 17.15 Концерт. 20.00 Сербський вечір. **Берлін** (356,7) 12.00 Музика, 20.00 „Чародійний флет" оп. Джонса. **Кенігсвустергавзен** (1571) 10.30 Нар. пісні. **Кельн** (455,9) 10.30 Скандинавські пісні, 18.15 Твори Й. Баха. 20.00 Оп. арії. **Лайпціг** (382,2) 18.30 Пісні, 20.05 „Циганський барон" оп. Штравса. **Мінхен** (405,4) 15.05 Муз. дрібнички, 20.00 „Бриґіда" оп. Масаджера. **Будапешт** (459,5) 12.40 Концерт оп. арії, 17.00 Легка музика, 18.30 Циг. музика, 20.00 „Баранова Лізі" оп. Гуски. **Мілано** (221,1) 13.10 Вок. концерт, 20.50 „Медуза" оп. Барілія. **Рим** (420,8) 20.40 Симф. концерт.

Львівське радіо.

Субота, 2. листопада 1935.

6.30 Ранішня авд., 7.55 Трохи інформацій, 8.00 Для шкіл, 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полудневий денник, 12.15 Концерт орх., 13.25 Хвилина для жінок, 13.30 Найгарніша гр. пл., 14.30 З ріжних країн — гр. пл., 15.00 Елегійний образець: „Відвідини", 15.15 Польська морська торговля, 15.30 Біржа 15.35 Вес. авдиція: Хор, 16.00 Лекція фр. мови, 16.15 Камер. концерт, 16.30 Техн. скринька, 16.45 Вся Польща співає, 17.50 Місто Сосновець, 18.00 Для дітей „Нурець", 18.30 Огляд видавництв, 18.40 Сільва рерум, 18.45 Чайковський: Патетична симфонія з гр. пл., 19.00 На вершинах думки: Фільософія трагічних структур, 19.20 Реклям. концерт, 19.35, 19.40 Спорт. вістки, 19.50 Актуальна гутірка, 20.00 Концерт солістів, 20.45 Веч. денник, 20.55 Із суч. Польщі, 21.00 Авд. про М. Конопніцьку, 21.30 „Примари" лір. сцени Міцкевича, муз. Монюшка, 22.50 Музика з гр. пл.

Неділя, 3. листопада 1935.

9.00 Ранішня авд., 9.15 Музика з гр. пл., 9.40 Ранішній денник, 10.00 Під італійським небом — із гр. пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Театр. всячина, 12.15 Муз. поранок; у перерві ок. 13.00 Театр Уяви: Фрагм. із драми Норвіда „1002-га ніч", 14.00 „Казус" новеля, 14.20 Ріжні мельодії — гр. пл., 15.00 Народний обрядовий рік, 16.00 Шлеські зазульки, 16.15 Концерт орх., 16.45 Концерт муж. хору, 17.00 Танк. музика, 17.40 Словно-муз. авдиція, 18.00 Форт. твори Ів. Сібеліюса, 18.50 Театр Уяви: „Вересні ночі", Софії Налковської, 19.15 Реклям. концерт, 16.30, 21.45, 21.45 Спорт. вістки, 19.35 Тенори з гр. пл., 19.45 Що читати — поет. новини, 20.00 Концерт симф. орх., 20.45 Виїмки з творів Й. Пілсудського, 20.50 Веч. денник, 21.00 На веселій львівській хвилі, 21.50 Над берегами Троцького озера, 22.00 На св. Губерта — муз. ловецька авд., 22.45 Танк. музика з гр. пл.

БІРЖА.

Гроші.

Доляр у Львові у приватних оборотах 5.29—5.32.

Нім. марка 1·35—1·42, фр. франки 34·90—35·05, шв. франки 172·25—172·75, фунти стерлінґи 26·00—26·15, австр. шілінґи 99·50—100, чеські кор. 20,75—21.25, рум. леви 27.50—29.00, італ. ліри 34.00—36.00.

Золото: Доляри 9.00—9.03, Рублі 47.00—48·00, Фр. франки 34.40—34·80, Корони 36·20—37·00, Дукати 83·00—83.50; 1 грам золота 5.924.

Срібло: Корони 0.34, Рублі 1.50, Фльорени 0.85; 1 гр. срібла 7—8 сот.

Преміївки.

Долярівки 52.50—54·00, Будівел. 40·50—42·00.

Акції Банку Польського 95.00—95.75—95.00. Страховичі 34.00.

Папери.

3-проц. поз. будівляна 41.25, 4-проц. поз. інвест. серійна 117.00, 5-проц. поз. конверсійна 77.50, 4-проц. поз. долярова 52.95—53.00, 7-прц. поз. стабілізаційна 60.25—60.75, дрібні 60.75—61.00.

ОПОВІСТКИ.

Учительська Каса складає на **Рідну Школу 25 зол.** замісць вінця на могилу свого першого директора бл. п. Миколи Мороза.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10